

4

Kryzys i odbudowa państwa polskiego

NA CO BĘDĘ ZWRACAĆ UWAGĘ:

- na czym polegał kryzys państwa polskiego w pierwszej połowie XI wieku,
- jakie ziemie weszły w skład państwa Kazimierza Odnowiciela,
- co doprowadziło do upadku rządów Bolesława Śmiałego.

■ Kryzys państwa pierwszych Piastów

Po śmierci Bolesława Chrobrego królem Polski został w 1025 roku jego młodszy syn – **Mieszko II**. Jego żoną była księżniczka niemiecka – Rycheza – siostrzenica cesarza Ottona III. Nowy król początkowo kontynuował politykę ojca. Toczył walki z cesarstwem, starał się wzmocnić państwo i Kościół. Wkrótce jednak stanął naprzeciw połączonych sił cesarstwa na zachodzie i Rusi na wschodzie.

W 1031 roku Polska nie zdołała odeprzeć ataku obydwu tych państw i utraciła Milsko, Łużyce oraz Grody Czerwieńskie. Trudną sytuację Mieszka II wykorzystał jego starszy brat – Bezprym. Udało mu się przejąć władzę, zmuszając Mieszka II do ucieczki z kraju. Bezprym zrezygnował z koronacji i odesłał **insygnia królewskie** cesarzowi. Wkrótce jednak Bezprym został zamordowany, a Mieszko II powrócił do kraju i ponownie objął władzę. Mimo to nie odzyskał utraconej korony, musiał też uznać zwierzchnictwo cesarza.

■ Okres zamętu i upadku

Mieszko II zmarł w 1034 roku. Po jego śmierci pogłębił się zamęt w kraju. Doszło do buntu możnych oraz zrywu ludności, która chciała przywrócenia pogaństwa. Doprowadziło to do oderwania się od Polski Mazowsza oraz Pomorza Gdańskiego. Syn Mieszka II, książę **Kazimierz**, uciekł z kraju, by ostatecznie znaleźć schronienie w Niemczech. Sytuację tę wykorzystali Czesi, którzy w **1038 roku** spustoszyli Wielkopolskę. Zniszczyli doszczętnie Poznań i Gniezno, z którego wywieźli relikwie świętego Wojciecha. Ponadto przyłączyli do swojego państwa Śląsk. W wyniku tych wydarzeń państwo oraz organizacja kościelna na ziemiach polskich przestały praktycznie istnieć.

Mieszko II (*990 †1034) był pierwszym wykształconym władcą polskim, znał język grecki i łaciński.

Insygnia królewskie – oznaka władzy królewskiej: korona, berło oraz jabłko królewskie.

■ Odbudowa państwa polskiego

Cesarz był zaniepokojony wzrostem pozycji Czech, które zdobyły część polskich ziem. Dzięki zabiegom swojej matki, Rychyzy, książę Kazimierz uzyskał od cesarza pomoc zbrojną. Najprawdopodobniej w 1039 roku książę Kazimierz na czele 500 ciężkozbrojnych wojów powrócił do kraju i zdobył Wielkopolskę oraz Małopolskę. Główną siedzibą księcia stał się **Kraków**, który odtąd zaczął odgrywać rolę grodu stołecznego w miejsce zniszczonego Gniezna. W następnych latach Kazimierz odzyskał też Mazowsze i Pomorze Gdańskie oraz odebrał Czechom Śląsk.

Książę stłumił bunty ludności i przywrócił na swoich ziemiach chrześcijaństwo. Odbudował polskie biskupstwa, kazał wznosić nowe kościoły. Chociaż nie odzyskał korony królewskiej ani zdobyczy Chrobrego, w dziejach zapisał się jako władca, który odbudował państwo polskie. Dlatego jest nazywany **Kazimierzem Odnowicielem**.

Kazimierz Odnowiciel (*1016 †1058) pojął za żonę siostrę władcy Rusi – Dobronięę. Dzięki zawartemu w ten sposób sojuszowi i wsparciu zbrojnemu udało mu się odzyskać Mazowsze i Pomorze Gdańskie.

Kryzys Królestwa Polskiego na początku XI wieku

Przyczyna

- najazd niemiecki i ruski w 1031 roku
- bunty ludności odrzucającej chrześcijaństwo
- najazd czeski na Wielkopolskę w 1038 roku

Wydarzenie

Kryzys Królestwa Polskiego na początku **XI wieku**.

Skutek

- utrata korony przez władców Polski
- spadek znaczenia Polski w Europie
- utrata części terytorium państwa
- podporządkowanie polskich władców cesarstwu

Kazimierz Odnowiciel wraca do Polski to obraz Wojciecha Gersona. Artysta symbolicznie przedstawił zrujnowany kraj, do którego wrócił książę Kazimierz. Złamany krzyż i zwłoki duchownego ilustrują próbę przywrócenia pogaństwa przez lud.

Kryzys i odbudowa Polski w XI wieku

PRACA Z MAPĄ

1. Podaj nazwy obszarów, które przyłączył do swojego państwa Kazimierz Odnowiciel.
2. Wymień polskie miasta, które były siedzibami biskupstw lub arcybiskupstw.

■ Panowanie Bolesława Śmiałego

Po śmierci Kazimierza Odnowiciela władzę przejął jego najstarszy syn, **Bolesław Śmiały**. Dążył on do umocnienia pozycji państwa polskiego oraz uniezależnienia się od sąsiadów. W tym celu podejmował wiele wypraw wojennych, walczył z Czechami, odzyskał od Rusi Grody Czerwieńskie. Swoje cele realizował również w drodze dyplomacji. Między innymi włączył się w konflikt między papieżem Grzegorzem VII a cesarzem Henrykiem IV o inwestyturę. Bolesław Śmiały poparł wówczas papieża. Dzięki temu za jego zgodą przywrócił arcybiskupstwo w Gnieźnie i w **1076 roku** został koronowany na króla Polski.

Mimo licznych sukcesów władcy wybuchł przeciwko niemu bunt możnych, wspieranych przez **biskupa krakowskiego Stanisława**. Możliwością dla buntowników była silna władza króla. Bolesław stłumił bunt, a biskup Stanisław został skazany na śmierć. Wydarzenie to wywołało takie wzburzenie, że Bolesław musiał w 1079 roku uciec z kraju na Węgry. Tam po paru latach zmarł w niewyjaśnionych okolicznościach.

Bolesław Śmiały (*1042 †1082) jest też nazywany **Szczodrym**. Król był bowiem niezwykle hojny dla Kościoła oraz dla wspierających go osób. Dopiero kilka wieków później zaczęto Bolesława określać przydomkiem „Śmiały”.

WARTO WIEDZIEĆ

Jak zginął święty Stanisław?

Stanisław przyszedł na świat w 1030 roku, a już w 1071 roku został biskupem krakowskim. Uznaje się go za przywódcę lub uczestnika buntu przeciwko królowi Bolesławowi Śmiałemu. Według zapisków kronikarzy miał ponieść hańbiącą śmierć polegającą na odcięciu członków – rąk, nóg, nosa i uszu. Z powodu męczeństwa wkrótce zaczął rozwijać się jego kult. W 1253 roku papież zaliczył go w poczet świętych Kościoła katolickiego. Jako dowód świętości podawano cud pośmiertnego zrośnięcia się ciała duchownego. Powstała wówczas idea, że w podobnie cudowny sposób zjednoczą się polskie ziemie. Biskup Stanisław zginął jednak nie w wyniku rozczłonkowania, a od uderzenia w tył czaszki, co wykazały badania przeprowadzone w latach 60. XX wieku.

Relikwiarz ze szczątkami biskupa Stanisława znajduje się w katedrze wawelskiej. Niedaleko Wawelu mieści się bazylika pod wezwaniem świętego Stanisława, potocznie nazywana Skalką lub kościołem Na Skalce.

? W którym wieku biskup Stanisław został ogłoszony świętym?

PODSUMOWANIE TEMATU

TO JUŻ WIEM

1. W pierwszej połowie XI wieku, za panowania Mieszka II, Polskę dotknął kryzys. Była najeżdżana przez wrogów, ponadto w kraju wybuchł bunt ludności przeciw władcy i chrześcijaństwu. Kryzys doprowadził do chwilowego rozpadu państwa.
2. Państwo polskie przy wsparciu cesarza odbudował Kazimierz Odnowiciel. Pod jego władzą znalazły się: Wielkopolska, Małopolska, Mazowsze oraz Śląsk. Przywrócił też na ziemiach polskich chrześcijaństwo. Odtąd główną siedzibą władcy był Kraków.
3. Bolesław Śmiały prowadził aktywną politykę międzynarodową i dążył do wzmocnienia swojej władzy, czego przejawem była koronacja królewska w 1076 roku.
4. Przeciwko Bolesławowi Śmiałemu wybuchł bunt, który król próbował stłumić, skazując na śmierć biskupa krakowskiego Stanisława. Nie osiągnął celu, wskutek czego w 1079 roku został zmuszony do ucieczki z kraju.

SPRAWDŹ SIĘ

1. Wymień przyczyny kryzysu państwa polskiego w pierwszej połowie XI wieku.
2. Wyjaśnij, dlaczego książę Kazimierz otrzymał przydomek „Odnowiciel”.
3. Powiedz, co doprowadziło do utraty władzy przez Bolesława Śmiałego.
- ★ 4. Korzystając z dostępnych źródeł, wyjaśnij, kim był Miecław. Określ, jaką rolę odegrał on w czasach kryzysu państwa polskiego.
5. **Miniprojekt**
Przygotujcie informacje dotyczące Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego, przeznaczone do zamieszczenia w encyklopedii. W kilkusobowych grupach napiszcie trzy biogramy, z których każdy powinien liczyć około stu słów. Zwróćcie uwagę, aby zamieścić w nich najważniejsze informacje o każdym władcy.